

**GHETONIA – ΓΕΙΤΟΝΙΑ
ΕΛΛΗΝΟΦΩΝΑ ΤΗΣ ΚΑΤΩ ΙΤΑΛΙΑΣ**

8, 9, 10 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2010

ΑΥΛΑΙΑ, ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΚΗΝΗ
ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ 15 ΚΑΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΤΗΛ. 210 3474074, www.avlea.gr

ROBERTO LICCI: τραγούδι, κιθάρα
SALVATORE COTARDO: σαξόφωνο, κλαρίνο
EMMANUELE LICCI: κλασική κιθάρα, φωνή
ADMIR SKURTAJ: ακορντεόν
ANTONIO COTARDO: φλάουτο
FRANCO NUZZO: ταμπορέλο, κρουστά
GIORGIO VENDOLA: κοντραμπάσο

Την γλώσσα την ελληνική οι Ποσειδωνιάται
εξέχασαν τόσους αιώνας ανακατευμένοι
με Τυρρηνοίς, και με Λατίνους, κι άλλους ξένους.
Το μόνο που τους έμενε προγονικό
ήταν μια ελληνική γιορτή, με τελετές ωραίες,
με λύρες και με αυλούς, με αγώνες και στεφάνους.
Κ' είχαν συνήθειο προς το τέλος της γιορτής
τα παλαιά τους έθιμα να διηγούνται,
και τα ελληνικά ονόματα να ξαναλένε,
που μόλις πια τα καταλάμβαναν ολίγοι.

Και πάντα μελαγχολικά τελειών' η γιορτή τους.
Γιατί θυμούνται που κι' αυτοί ήσαν Έλληνες -
Ιταλιώται έναν καιρό κι' αυτοί:
και τώρα πώς εξέπεσαν, πώς έγιναν,
να ζουν και να ομιλούν βαρβαρικά
βγαλμένοι - ω συμφορά - απ' τον ελληνισμό.

(1906) Κ.Π.ΚΑΒΑΦΗΣ

Τα ελληνόφωνα τραγούδια της Κάτω Ιταλίας είναι σήμερα οι κύριοι φορείς της παράδοσης της «γκρεκάνικης» γλώσσας (του «griko»). Μιας από τις πολυτιμότερες παραδόσεις του ελληνισμού, που είναι ακόμα ζωντανή στις δυο ελληνόφωνες κοινότητες: του Σαλέντο (με 9 ελληνόφωνα χωριά και 40.000 περίπου κατοίκους) και της Καλαβρίας (με άλλα τόσα χωριά αλλά πολύ λιγότερο πληθυσμό).

Ενα ποιητικό, «τραγουδιστό» γλωσσικό ιδίωμα που διασώζει αρχαία στρώματα της ελληνικής γλώσσας, με νεότερες ιταλικές προσμειξίες, όποια άποψη κι αν δεχτεί κανένας για την καταγωγή του: αυτήν του Morosi (1870) ότι προερχόταν από τη γλώσσα των βυζαντινών του 9ου αι. ή των Gerhard Rohlfs - Γ. Χατζηδάκι ότι το πλήθος των δωρικών και άλλων αρχαίων λεξικολογικών στοιχείων μας πάει στα χρόνια της Μεγάλης Ελλάδας του 8ου π.Χ. αι. Αυτή τη δεύτερη ενίσχυσε και η έκδοση από την Ακαδημία Αθηνών του λεξικού του ελληνόφωνου ιδιώματος που επιμελήθηκε ο Αναστάσης Καραναστάσης. Αρκετά χρόνια τώρα, έχει αποκατασταθεί μια ανοιχτή γραμμή επικοινωνίας και από τις δυο πλευρές του Ιονίου, που ενισχύει τους δεσμούς και τονώνει την προσπάθεια των ομάδων που δουλεύουν για τη γλώσσα και τα τραγούδια στα ελληνόφωνα χωριά του Σαλέντο και της Καλαβρίας.

Εκατό χρόνια μετά την πρώτη παρουσίαση αυτής της παράδοσης στο ελληνικό κοινό από τον μεγάλο ποιητή από την Καλημέρα Vito Domenico Palumbo (δικοί του στίχοι είναι το γνωστό μας Καληνύφτα), στον «Παρνασσό» το 1895, η γοητευτική παράδοση των Ελληνόφωνων της Κάτω Ιταλίας γίνεται, όλο και πιο πολύ, κομμάτι της ελληνικής μουσικής πραγματικότητας. Κεντρική παρουσία και καταλύτης σ' αυτή τη διαδικασία το συγκρότημα Ghetonia (Γειτονία) από το Σαλέντο – που σχηματίστηκε και πήρε τη σημερινή του μορφή ειδικά μέσα από την επαφή του με το ελληνικό κοινό - είναι η πιο προχωρημένη έκφραση ενός ρεύματος στη νεότερη γενιά της Grecia Salentina να ξαναψάξουν μέσα από τα

τραγούδια της ελληνόφωνης παράδοσης μια γλωσσική και πολιτιστική ταυτότητα που περιθωριοποίησε και απειλεί με εξαφάνιση σ' αυτά τα χωριά η κυρίαρχη ιταλική κουλτούρα (το γλωσσικό παιχνίδι «gheto» - «Ghetonia» είναι ενδεικτικό).

Ήδη από το 1976 ο Roberto Licci έκανε αυτή την πρώτη απόπειρα με το συγκρότημα Canzoniere Grecanico Salentino και τον ομώνυμο δίσκο. Μουσικοί και ερευνητές σαν τον Roberto Licci και τον Luigi Chiriati (Aramire), έπαιρναν πια στα χέρια τους τη συνέχεια της προφορικής παράδοσης, αλλά μέσα στο πλαίσιο του καλλιτεχνικού και πολιτικού ρεύματος των μεγάλων Ιταλών cantautori και της αναζήτησης των πηγών της παράδοσης (μόνον έναν Σαββόπουλο φτιάξαμε εδώ).

Δύο ήσαν τα σημεία που επηρέασαν σημαντικά (θετικά και αρνητικά) την εξέλιξη της δουλειάς αυτής της νεότερης γενιάς μουσικών:

1. Το άνοιγμα της συστηματικής σχέσης με την Ελλάδα. Είχε τρεις σταθμούς: α) το φιλμ του Δημήτρη Μαυρίκιου Polemonta (1976), όπου ακουγόταν ο Ρομπέρτο μαζί με την αδερφή του Φραντσέσκα στην αρχετυπική απόδοση του «Άντρα μου πάει», σε στίχους του Φράνκο Κορλιανό που ζει και σήμερα στην Καλημέρα, β) την έκδοση του δίσκου του «Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ιδρύματος» για την ελληνόφωνη παράδοση (1983), γ) τη συγκεντρωτική συναυλία των περισσότερων συγκροτημάτων από όλα τα ελληνόφωνα χωριά στο Λυκαβηττό του OM Center (1989), απ' όπου προέκυψε μια μεγάλη σειρά συναυλιών στις περισσότερες πόλεις της Ελλάδας, ατελείωτη σειρά συλλόγων φιλίας και αδελφοποιήσεων, αλλά κυρίως η γέννηση της Γειτονίας, ακριβώς απ' αυτήν την επαφή με το ελληνικό κοινό, στην Καλαμάτα δυο χρόνια αργότερα. 2. Η αναγνώριση από το ιταλικό κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα της ελληνόφωνης παράδοσης της Grecia Salentina ως προστατευόμενης μειονοτικής γλώσσας (Minoranze linguistiche Grike dell' Etnia Griko-Salentina) είχε πολύ αντιφατική επιρροή: βοήθησε στην αναγνώριση, το σπάσιμο της απομόνωσης και την τόνωση της αυτοεκτίμησης αλλά η εισροή μεγάλων κονδυλίων που χειρίστηκαν αυτόκλητοι σωτήρες της γλώσσας και της παράδοσης, μακριά από τους φυσικούς φορείς τους, διατάραξε τις ιεραρχίες αξιών, εμπορευματοποίησε κι έκανε μόδα με ατελείωτες ομάδες που ξεφύτρωναν παντού φτιάχνοντας κακέκτυπα, ως τις υπερπαραγωγές του τύπου «Νύχτες Ταραντέλας».

Η Γειτονία επεξεργάζεται τη μαγική σύνθεση τριών πολιτιστικών ρευμάτων στις παραδόσεις της Κάτω Ιταλίας: α) την ελληνόφωνη παράδοση της Grecia Salentina, β) τη δαιμονική τελετουργική - θεραπευτική παράδοση του ταραντισμού, και γ) τα τραγούδια και τις αφηγήσεις στο ιδιαίτερο ιταλικό γλωσσικό ιδίωμα της ευρύτερης περιοχής του Otranto (της αρχαιοελληνικής αποικίας Υδρούς). Πυρήνας της Γειτονίας, αλλά και της συνολικότερης ζωντανής σκηνής του Σαλέντο, η φωνή του Ρομπέρτο, όχι ενός τραγουδιστή αλλά ενός αφηγητή-τροβαδούρου, που «γνώρισε τους ποιητές», ήρθε σε επαφή με τους τελευταίους της παλιάς γενιάς και μεταφέρει αυτή την καθαφική θλίψη της ιστορίας.

Βέβαια, τα νεότερα παιδιά, σπουδασμένοι μουσικοί, που τον πλαισιώνουν και συνεχώς ανανεώνονται, προσθέτουν και τις δικές τους ανησυχίες για τη world music του καιρού τους. Έτσι, άλλοτε προσθέτουν αποχρώσεις μέσα από τη δική τους οπτική για τη σχέση μ' αυτές τις παραδόσεις κι άλλοτε θολώνουν τη δωρικότητα του κέντρου. Αυτή η παράδοση έχει μια λεπτεπίλεπτη ταυτότητα προστατευόμενη από τους παθιασμένους ανθρώπους της. Είναι το θλιμμένο οργανέτο του αγρότη μουσικού Luigi Costa, το δαιμονικό ταμπορέλο του αγρότη Ucio Aloisi, είναι οι σπαραχτικοί στίχοι του αγρότη ποιητή Cesare Lucieri που απήγγελλε σε κάθε πλατεία και συγκέντρωση: Ο τσούρη μα, οι πάποι μα, μας μαθέσανε να κουντέτσουμε το griko. Να μη χάσει η γλώσσα, μας λέανε. Κι ερκέσετε να το κουντέσετε, α μέσα στα κωράφια, α μέσα στη μέση, α μέσα στην αγκλησία. Κι όσο για τον ταραντισμό, η τελευταία ταραντάτα Μαρία του Ναρντό κι ο τελευταίος θεραπευτής, ο μπαρμπέρης-βιολιστής Ντι Στίφани, ήσαν ζωντανοί στα χωριά μέχρι πριν λίγα χρόνια.

Μέσα στην ανοιχτή συγκινησιακή γραμμή επικοινωνίας που αναφέραμε, αρκετοί Έλληνες μουσικοί και τραγουδιστές πλησιάζουν αυτή την παράδοση, με άλλη οπτική βέβαια ο καθένας, και βάζουν στο ρεπερτόριό τους τραγούδια που αγαπήθηκαν από πολύ κόσμο. Από τη Μαρία Φαραντούρη, τη Δήμητρα Γαλάνη, τη Μελίνα Τανάγρη, τη Νένα Βενετσιάνου, τη Σαβίνα Γιαννάτου ως τον Διονύση Σαββόπουλο, οι Έλληνες μουσικοί ήρθαν σε επαφή κι έδωσαν τη δική τους ψυχή σ' αυτά τα τραγούδια.

Από την άλλη μεριά, η πολύ συχνή επαφή με το ελληνικό κοινό συγκροτημάτων και τραγουδιστών από το Σαλέντο και την Καλαβρία κρατάει ανοιχτή τη γραμμή, εκφράζοντας την ανάγκη να μην πεθάνει η "γκρεκάνικη" γλώσσα, έτσι που χάνονται σιγά σιγά οι γενιές που την κράτησαν μόνο μέσα από την προφορική παράδοση.

Η πιο συγκινητική γραμμή ανοίχτηκε με τα παιδιά του Μουσικού Γυμνασίου Παλλήνης, με συναυλίες της Γειτονίας αλλά και αλληπάλληλα ταξίδια των παιδιών στο Σαλέντο. Έτσι, μεγάλη ομάδα μαθητών πήρε μέρος στη συναυλία τους στο Παλλάς το '93, με φιλοξενούμενους επίσης τη Δήμητρα Γαλάνη, τη Μελίνα Τανάγρη, τον Βασίλη Χατζηνικολάου.

Αποκορύφωμα της εδώ παρουσίας τους η συμμετοχή του συγκροτήματος στο πρόγραμμα του Διονύση Σαββόπουλου για τη βαλκανική περιοδεία του '93, με συναυλίες στο Λαύριο, τη Μονεμβασιά και το Ναύπλιο, όπου ο Σαββόπουλος τραγούδαγε μαζί τους το «Αντρα μου πάει» και το «Καληνύφτα» κλείνοντας τις συναυλίες με την ανάγνωση του ποιήματος «Ποσειδωνιάτες» του Καβάφη. Οι Έλληνες μουσικοί που πλησιάζουν αυτή την παράδοση στην πλειοψηφία τους αποτίουν σεβασμό και τιμή σ' αυτή την πολύτιμη παράδοση καταλήγοντας να πουν κι ένα τραγούδι που τους άγγιξε περισσότερο. Έχουμε δει, όμως, τα

Συντάχθηκε απο τον/την administrator

Σάββατο, 19 Δεκέμβριος 2009 19:02 - Τελευταία Ενημέρωση Δευτέρα, 29 Αύγουστος 2011 15:18

τελευταία χρόνια και κακέκτυπα εμπορικής εκμετάλλευσης αυτής της συγκίνησης από ελληνικά συγκροτήματα που στήνουν το σύνολο της καριέρας τους και του προγράμματός τους πάνω σ' αυτή την παράδοση, αναλαμβάνοντας αυτόκλητα να «σώσουν την παράδοση που χάνεται», σαν να έλειπαν οι φυσικοί της φορείς εκεί στα ελληνόφωνα χωριά.

Γι' αυτό, και την παρουσία της Γειτονίας στην «Αυλαία» θα πλαισιώσουν κάποιοι από τους Έλληνες μουσικούς που συγκινήθηκαν βαθιά από τα θλιμμένα τους τραγούδια, έτσι όπως γίνεται είκοσι χρόνια τώρα. Νίκος Βαλκάνος
OM Center

Τιμή εισιτηρίου: 20 €

Ώρα έναρξης: 22.30 Παρασκευή, Σάββατο / 22.00 Κυριακή

<http://spazioinwind.libero.it/mycrossofworld/MusicaDelSud/Personaggi%20e%20gruppi%20storici/Ghetonia.htm>

Άρθρο απο την music heaven

<http://www.musicheaven.gr/html/modules.php?name=News&file=article&sid=2128>

Μια ιδέα απο τα τραγούδια της Κάτω Ιταλίας

<http://www.youtube.com/watch?v=abCf9OHTAmA&feature=related>

Agapimu fidella

Sta korafaissu ssianonna linari
Ce 'delrampise mesa sto chloro,
Sekundu motti skonnete o fengari
Atto krovattitu orio, parfeto.

Agapimu fidela protini
Puru ti nifta iss' innu se toro;
Ivo fsunnotas 'e se vrisko 'ci
Ce is ta mala klamata arcino

Tin agarimu vale sti fsichi,
Sekundu sti kardiammu tin vasto:
lus panta sto kosmo pai 'to zisi,
Sekundu s' agarune n' agarisi

Μεταφραση:

Αγάπη μου πιστή

Στο χωραφάκι σου μάζευσαν λινάρι
και άστραψε μέσα στο πράσινο,
όπως όταν σηκώνεται το φεγγάρι
απ' το κρεβάτι του, ωραίο, λαμπρό.

Αγάπη μου πιστή, πρώτη,
και τη νύχτα στον ύπνο μου σε βλέπω,
ξυπνώντας δε σε βρίσκω εκεί
και αρχίζω να κλαίω πολύ πολύ.

Την αγάπη μου βάλε στην ψυχή σου,
όπως την κρατώ εγώ στην καρδιά μου,
έτσι πάντα στον κόσμο πάει η ζωή,
όπως σ'αγαπάνε ν'αγαπήσεις.